

Vatan Olgusunun Zihinlerdeki İmgesi: Türk ve Mülteci Öğrenciler ile Yapılan Karşılaştırmalı Bir Metafor Araştırması

The Image of Homeland Phenomenon in Minds: A Comparative Metaphor Research Conducted with Turkish and Refugee Students

Sayfa | 31

Nihal BALOĞLU UĞURLU Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, nihalugurlu@ohu.edu.tr

Şerife KARACA Doktora Öğrencisi, serife.karaca14@ogr.atauni.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 24 Şubat 2022
Kabul tarihi - Accepted: 6 Şubat 2023
Yayın tarihi - Published: 28 Haziran 2023

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Öz. Bu araştırmanın amacı ortaokullarda öğrenim gören Türk ve mülteci öğrencilerin “vatan” kavramına yönelik metaforik algılarının tespiti ve karşılaştırılmasıdır. Araştırma deseni olarak nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni benimsenmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, öğrencilerin vatan kavramına yönelik metaforik algılarının tespitini gerçekleştirmeye yönelik eksik bırakılmış cümlelerden oluşan bir metafor formudur. Araştırma 2021-2022 öğretim yılının güz döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Niğde ve Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı devlet okullarında öğrenim gören her sınıf düzeyindeki toplam 339 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen en önemli sonuç, Türk öğrencilerin tamamı vatan kavramı ile ilgili olumlu yönde metaforlar üretirken, mülteci öğrencilerin bir kısmı zihninde olumsuz yönde metaforlar oluşturmuştur. Bu metaforlardan bazıları onların kendi vatanları ile ilgili geçmiş yaşantılarına ait olduğu gibi bazıları ise bu kavram üzerinden geleceğe dair bakış açılarını yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vatan, Metafor, Türk ve mülteci öğrenciler.

Abstract. The aim of this research is to determine and compare the metaphorical perceptions of Turkish and refugee students who are studying in middle schools towards the concept of "homeland". The phenomenology approach which is the one of the qualitative research methods, was adopted as the research design. The data collection tool used in the research is a metaphor form that contains to incomplete sentences which is created about metaphorical perceptions of the students towards the concept of homeland. The research was conducted in the Fall semester of the 2021-2022 academic year. A total of 339 middle school students from each grade level who were studying in public schools affiliated to Niğde and Kahramanmaraş Provincial Directorate of National Education participated in the research. The data obtained from the research were evaluated by content analysis method. The most important result obtained from the research is that while all of the Turkish students formed positive metaphors about the concept of homeland, some of the refugee students created negative metaphors in their minds. While some of these metaphors belong to their past life, some of them reflect their perspectives on the future through this concept.

Keywords: Homeland, Metaphor, Turkish and refugee students.

Extended Abstract

Introduction. Phenomenon of homeland means for the members of a society is very important. However the way people express this concept they imagine in their minds can change. Metaphor also is one of them.

Metaphor provides more than a representation in understanding the ideas and thoughts of people in their inner world. It can be an effective way for field experts to concrete some concepts that students have in the field of education in this way. In the literature, there are some studies in which students' perceptions of metaphors for the concept of homeland are determined (Türküresin, 2018; Gömleksiz and Öner, 2016; Özkan and Taşkın, 2014). However, the originality of this research is that the metaphors of students about the concept of homeland have been analyzed according to their legal status. As a matter of fact, students who are citizens of the Republic of Turkey feel safe their for social, political, legal, economic, etc respects. However, the question sought to be answered in this study is how similar or different the metaphors of Turkish and refugee students regarding the concept of homeland. So, it is possible to structure the problem sentence of the research as follows: "What are the common and different aspects of the metaphors of Turkish and refugee students in the middle schools about the concept of homeland?"

Method. In the research, phenomenology method was adopted from qualitative research approaches. This research pattern is a qualitative research type which is used to understand of an events or a situations that we actually don't have much in-depth knowledge about it but occur many times in everyday life (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

In the research, convenience sampling method was preferred from non-probability sampling methods. A total of 339 middle school students who were studies in five different public schools which are affiliated to Kahramanmaraş and Niğde Provincial Directorates of National Education were included in the study. The high number of refugee students in the selected schools was effective in choosing the schools from that the data were obtained. In the research, a semi-structured form was used to learn the students' perceptions about the concept of homeland through metaphor. In this form there is an incomplete sentence given as "The homeland is like Because... ". The data obtained from the research group were classified into themes using the content analysis method. Content analysis is an analysis method that allows establishing a relational whole between the obtained data and dividing the data into meaningful groups (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Results. In the research, a total of 109 different metaphors related to the concept of homeland were obtained from 339 forms. The most frequently repeated metaphor which is related to homeland by the students is *home*. *Family and mother metaphors* have second place in the frequency of repetition. The frequency of repetition of the *heart*, *soul* and *flower* are other important metaphors in the study.

In the research, the most frequently repeated metaphors which are related to the concept of homeland by the *Turkish students* are *home*, *mother*, *family*, *soul* and *heart*. And also, the most frequently repeated metaphors created by *refugee students* about the concept of homeland are *home*, *heart*, *flower*, *family* and *tree*.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

The categories with which both Turkish and refugee students have the most common metaphors are the metaphors of *source of life, safe and protective, place that meet material and spiritual needs.*

On the other hand, there are categories in which Turkish and refugee students differ. While refugee students do not produce metaphors in the categories of *strong and indivisible, fought for and indispensable*, Turkish students do not have metaphors in the categories of *weak and divisible, frightening, with an end and guiding.*

Sayfa | 34

Discussion and Conclusion. In this research, it is seen that the metaphors that secondary school students commonly produce about homeland find a response in the literature. In their research, Gömleksiz and Öner (2016) and Er Türküresin (2018) found that middle school students produced metaphors of home and family.

In the research, it was seen that both groups produced metaphors that refer to the homeland as a source of life, loved, and a protective and safe place. This result proves that the concept of homeland has a universal feature. Every person sees his homeland as vital and valuable to him. As a matter of fact, it is possible to see this fact in some studies on homeland metaphors in the literature (Gömleksiz & Öner, 2016; Palavan & Kozaner Yenigül, 2021; Sağdıç & İlhan, 2018).

In the research, it has been observed that the homeland for Turkish students is protected and cared for, strong and indivisible, fought for and indispensable, while refugee students' perceptions of these characteristics of the homeland remain at a minimum level. While this result reflects the perspective in which the homeland perceptions in the metaphors produced by refugee students are weak, it also supports some stereotypes of Turks about refugees. As a matter of fact, the negative discourses of Turks about refugees, which can be evaluated in the context of "claiming the homeland" and "fighting for its sake", can be given as an example to this situation. However, it is thought that the reason for the refugee students not being able to produce metaphors about their homeland in these categories may be the war they went through and the lack of belonging as a result of it. As a matter of fact, the fact that wars deprive people of their fundamental rights can reduce their spatial belonging. The fact that people flee from the wars they live to save their lives, property and honor prevents them from looking back. The fact that families who are victims of war raise especially young generations with a focus on the day and encourage them to build their future in places with better living conditions may be one of the main reasons for this situation (Topdemir Koçyiğit, 2016; Yıldırım Yücel, 2019). So, in the Social Studies course, where the concept of homeland is mostly discussed, it is necessary to turn the mental images of the students towards the homeland completely positive.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Giriş

Vatan olgusu

Sayfa | 35

“Vatan” birey ve toplum için birden fazla anlamı içerisinde barındıran bir kavramdır. Nitekim Türk Dil Kurumu bu kavramı “bir halkın üzerinde yaşadığı doğup büyüdüğü, kültürünü oluşturduğu toprak parçası” olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama vatanın bireyler tarafından bedensel ve ruhsal anlamda doyuma ulaştıkları bir coğrafyayı anımsatırken, bu özelliği ile bağlantılı olarak, ona beslenen aidiyet duygusunun güçlülüğünü de yansıtır (Çiftçi ve Dikmenli, 2016; Yazgan, 2007). Bir toplumun bireyleri vatan olgusu üzerinden bir bağ kurarak bütünlük sağlar ve böylece birlik, beraberlik ve dayanışmayı gerçekleştirir. Öyle ise vatan, toplum bireylerini ortak bir paydada buluşturan en önemli unsurlardan bir tanesidir. Vatan kavramı tam da Ziya Gökalp’in (1973) tanımlamasında olduğu gibi “Milletin maneviyatı ve mukaddesatı, hatıraları ve idealleri, milli kültürle kaynaşmış, geçmişi ve geleceği birleşmiş bir coğrafyadır” (Akt., Çiftçi ve Dikmenli, 2016).

Ne var ki günümüz dünyasında yaşanan sosyal ve siyasal düzen değişiklikleri insanların bu kavrama yönelik algılarını daha fazla çeşitlendirebilmekte ve insanları bu kavrama yönelik farklı düşüncelere yönlendirebilmektedir. Bunun en somut örnekleri, günümüz şartlarında özellikle de göç olgusu açısından gözlenmektedir. İnsanların farklı amaçlarla gerçekleştirdikleri gönüllü göçlerin yanısıra, yaşadıkları savaş, terör, etnik ayrımcılık gibi sorunlardan dolayı gerçekleştirdikleri zorunlu göçler (İçduygu ve Toktaş, 2002), makro ölçekte toplumlara ve mikro ölçekte de aile ve bireyleri etkileyen ve yaygın etkisi açısından toplumlar ve bireyler tarafından tahmin edilemeyen (Castelli, 2018) bir özelliğe sahiptir. Ancak her ne şekilde olursa olsun bu durum bireylerin vatan algısını farklı yönlerde değiştirecek bir etkiye sahiptir. Vatan bazıları için mekânsal bir bağlılığı ifade etmezken, bazıları ise kendi kimliklerinde anavatanlarını baskın bir unsur olarak gösterirler. Hâlihazırda her birey için vatan, haklarını herkes ile eşit bir düzeyde kullanabilen, ikamet ve hareket serbestesine sahip, geçim kaynaklarına ulaşma ve mülkiyet edinimini gerçekleştirme bakımından sıkıntı yaşamayan bir özelliğe sahiptir. Bu durum yerlerinden edilen, sosyal dışlanmaya maruz kalan ve yaşadığı ülkeye ve topluma karşı aidiyetsizlik hisseden bireyler için çok daha anlamlıdır (Saito, 2009). Nitekim bu insanlar özkimlikleri, sosyal ilişkileri ve hayata bakış açıları ve anlamlandırmaları yönünden vatanlarını kaybetmelerinin acısını güçlü bir şekilde hissederler (Ren vd., 2020).

Zorunlu göçler bakımından Türkiye’nin coğrafi konumu itibarıyla önemi yadsınamaz. Nitekim Türkiye, Ortadoğu ülkelerinde yaşanan olumsuz şartlardan dolayı göç eden insanları hem kendi sınırları içerisinde barındıran hem de batı ülkelerine geçişlerinde onlara koridor görevi yapan bir ülkedir ve bu durumun Türkiye’nin sosyo-ekonomik şartları açısından önemi büyüktür (Kartal ve Başçı, 2014). Şöyle ki alanyazında yapılan araştırmalar (Karataş, 2020; Özpolat, 2018; Tümeğ, 2018) uluslararası koruma altındaki insanlarla Türk toplumu arasında yaşanan kültürlerarası çatışmaları Türkiye için bir külfet olarak kanıtlamaktadır. Nihayetinde daha önce söz edildiği üzere misafir ve ev sahibi toplum açısından vatan olgusunun gerçekleştirdiği birlik-beraberlik duygusu yaşanmamaktadır. Başka ülkelerden göç eden insanlar vatan kavramını kökensel boyutundan ziyade mekânsal boyutu açısından değerlendirmekte (Öztürk Demirbaş vd., 2018), onlar için vatan “doğdukları yer değil, doydukları ve

Baloğlu Uğurlu, N. ve Karaca, Ş. (2023). Vatan olgusunun zihinlerdeki imgesi: Türk ve mülteci öğrenciler ile yapılan karşılaştırmalı bir metafor araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14 (1), 31-53.*

DOI: 10.51460/baebd.1078630

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

kendilerini güvende hissettikleri” bir yer olarak anılmaktadır. Oysa vatan, Türk toplumu tarafından - doğal olarak- kökensele ve mekânsal boyutu ile bütünleşik olarak algılanmaktadır.

Türk toplumunun, açık kapı politikası çerçevesinde zorunlu göçlerle Türkiye’ye sığınan insanlara karşı bakış açısının seyrinde onların vatana yönelik mekânsal algısının önemi büyüktür. Çünkü bu insanların gözünde “vatan” kökensele boyutu ile kendi ülkelerine olan düşkünlükleri ile daim olsa, onların bu devlete ve topluma aidiyetleri düşük düzeyde kalacaktır. Ancak, kendilerini mekânsal anlamda, vatanları olarak bu ülkeyi gördüklerinde ise aidiyetleri artacaktır. Aidiyetlerinin güçlülüğü ise onların hem bu topluma adaptasyonlarını olumlu yönde etkileyecek, hem de bu ülkede yaşanabilecek etnik kökenli bir kaos ya da karmaşa ortamının önüne geçebilecektir. Tabii ki ülkede huzurun bozulmaması Türk toplumu için de arzu edilen bir durumdur. Ne var ki toplum içerisinde, onların bu ülkeden gitmeleri beklentisi içerisinde olan insanlar için (Çakırer Özservet ve Yurtsever, 2017; Tümeğ, 2018; Yıldırım vd., 2017), ne vatanları olarak Türkiye’yi görmelerini ne de bu ülkeye aidiyetlerinin güçlenmesini istemeyen bireyler olacağı açıktır. Ancak, bu insanlara kapılarını “sınırlı koruma” koyarak açan ve millî güvenlik, kamu düzeni ve sağlığı, sosyal ve ekonomik altyapı açısından çekinceleri olan Türkiye Cumhuriyeti (Çakran, 2017), şüphesiz, uyguladığı politikalarda, onları dışlamak ya da ötekileştirmek amacı gütmeyip onların bu devlet sınırları içerisinde, hukuki statülerine uygun olarak, sahip oldukları birtakım hakları ve özgürlüklerini kullanabilmelerine ve bu devlete ve topluma Türkiye topraklarında yaşadıkları süre boyunca bağlılıklarını gerçekleştirmelerine fırsat tanımaktadır.

Bu fırsatlardan en önemlilerinden biri de eğitimidir. Eğitim kurumları, genç nesli etkili bir vatandaş olarak topluma hazırlayan en önemli kurumlardır. Bu kurumlarda bireyler, ülke içerisindeki hukuki statüleri ne olursa olsun, en temel haklarından biri olan eğitim hakkına sahiptirler. Eğitim almanın bireyler için bir hak, devlet ve toplum için ise bir ihtiyaç olduğu kesindir. Devletin sürekliliği, toplumun refah ve huzuru bireylerin aldıkları eğitimin kalitesi ile artar. Nitekim 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi’nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak Talim ve Terbiye Kurulunun yayınladığı Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının özel amaçlarında bireylerin “*vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş*” olarak yetişmeleri yer almaktadır (MEB, 2018). Öyle ise, toplum içerisinde, hangi dine, hangi dile, hangi etnik kökene sahip olursa olsun bütün bireylerin toplumun sahip olduğu birtakım ortak paydalarda buluşabilmesi şarttır. Vatan da bunlardan bir tanesidir.

Vatan ve metaforik algı

Vatan kavramının toplum bireyleri için neyi ifade ettiği çok önemlidir. Bu kavramın insanların zihninde oluşturduğu imge, onların ne düzeyde bu devlete ve topluma bağlı olduklarının da göstergesidir. İnsanların zihninde imgelediği kavramları ifade etme şekilleri ise değişebilmektedir. Metafor da bunlardan bir tanesidir. İnsan zihninin ürettiği soyut ifadeleri somutlaştırıp anlamsal bağ kurmada ve temalaştırmada metaforlar önemli bir araçtır. Metaforlar aynı zamanda bireylerin yaşadıkları dünyayı ve hayatı algılama biçimlerini de ortaya koymaktadır (Girmen, 2007). Metafor, kişilerin iç dünyasındaki fikir ve düşüncelerini anlamada bir temsilden daha fazlasını sağlar. Eğitim alanında öğrencilerin sahip oldukları birtakım düşünceleri bu yolla kavramsallaştırmaları onların sorunları daha net ortaya koyabilmeleri açısından önemlidir.

Baloğlu Uğurlu, N. ve Karaca, Ş. (2023). Vatan olgusunun zihinlerdeki imgesi: Türk ve mülteci öğrenciler ile yapılan karşılaştırmalı bir metafor araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14 (1), 31-53.*

DOI: 10.51460/baebd.1078630

Bu araştırmada üç odak noktası vardır. Birincisi vatan kavramı, ikincisi Türk ve mülteci öğrenciler, üçüncüsü ise metaforlardır. Vatan kavramı vatanseverlik değerinin kazandırılması için önemlidir. Vatana atfedilen önem bireylerin o ülkeye olan aidiyetlerini güçlendirir (Elban, 2015; Taşdemir, 2016 ; Özdemir, 2017 ; Yavuz, 2018). Bu nedenle özellikle de Sosyal Bilimler olmak üzere bütün derslerde öğrencilere vatanseverlik duygusu kazandırılmaya çalışılır. Vatanseverliğin kazandırılması ise genellikle o ülkenin şehitlerine, geçmişine/tarihine (Avcı vd., 2017; Demirok, 2019; Karagözoğlu, 2018 ; Sütçü, 2020) ya da ulusal marş, milli bayramlar gibi milli değerlerine atıfta bulunularak yapılır. Böyle bir öğretim planlaması ortak bir dili, tarihi ya da kültürü paylaşan öğrenciler için etkili olabilmektedir. Ancak bu ülkede yaşayıp da farklı bir geçmişe ve kültüre sahip öğrenciler de vardır. O yüzden araştırmadaki diğer odak noktası kendi vatanında yaşayan Türk öğrenciler ile vatanından uzak ve bu ülkede geçici koruma altında olan mülteci öğrenciler olarak seçilmiştir. Mülteci öğrencilerin de bu ülkede yaşadıkları süre boyunca bu ülkeye olan aidiyetlerinin güçlendirilmesine ve vatanseverlik duygusunun geliştirilmesine önem verilmelidir. Nitekim bu duygu yalnızca geçmişten gelen ve milli kimlikleri ile bağdaştırılabilecek özellikteki bir yapının geliştirilmesi ile sınırlı kalmaz. İçerisinde bulunan toplumun bireyleri ile gerçekleştiren kültürel etkileşimin sonucunda geleceğe dair hedef ve idealler ile de yapılandırılır (Sözer, 2019). Bu araştırmada Türk ve mülteci öğrencilerin vatana yönelik algılarının tespiti için metaforlarının oluşturulması ve benzerlikleri ile farklılıklarının ortaya koyulması, hem öğrencilerin bu kavrama yönelik farkındalıklarını artırmak hem de eğitimcilerin vatanseverlik duygusunu kazandırmaya yönelik bakış açılarını genişletmek için farklı bir yol olarak tercih edilmiştir.

Araştırmanın problem cümlesi ise şu şekilde yapılandırılmıştır:

"Ortaokullarda öğrenim gören Türk ve mülteci öğrencilerin vatan kavramı ile ilgili metaforlarının ortak ve farklı yönleri nelerdir?"

Yöntem

Araştırma modeli

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseni benimsenmiştir. Bu desen, bireylerin deneyimledikleri birtakım olgular hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak amacı ile kullanılır (Toprak, 2011). İnsanların hayatlarında karşılaştıkları pekçok olgu vardır. Bu olgunun diğer değişkenlerle ilişkisi tespit edilebildiği gibi, bu olgu üzerinde etkili faktörler de tespit edilebilir. Olgubilim deseninde ortaya koyulmaya çalışılan ise bireyin yaşamında etkili olan herhangi bir olgunun kendi yaşam tecrübeleri açısından ne anlama geldiğidir. Örneğin, bir öğrencinin "başarısızlık" olgusu üzerinden gidilirse, başarısızlıkla ilgili değişkenlerin (örn, sosyo-ekonomik durum) tespitinin yapılması ya da başarı/başarısızlık üzerindeki faktörlerin (örn, kullanılan yöntem, araç-gereçler) etkililiğinin ölçülmesi, farklı yöntemler uygulanarak gerçekleştirilebilir. Ancak, başarısızlık öğrencinin kendi yaşamı açısından ne anlama geliyor? Başarısızlık öğrencinin sosyal çevresi ile ilişkilerini nasıl etkiliyor? Ya da başarısızlık öğrencinin yaşamında ne tür sorunlara sebep oluyor? gibi soruların cevapları olgubilim deseni uygulanarak gerçekleştirilecek bir araştırmada aranır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Olgubilim deseninde kabullenilmesi gerekli olan iki unsur vardır ki; birincisi, insanların deneyimleri onları tecrübe eden bireyler için anlamlıdır ve ikincisi de, insanların deneyimlerinin ifade ettiği anlam bir dış gözlemci Baloğlu Uğurlu, N. ve Karaca, Ş. (2023). Vatan olgusunun zihinlerdeki imgesi: Türk ve mülteci öğrenciler ile yapılan karşılaştırmalı bir metafor araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14 (1), 31-53.*

tarafından yapılandırılmaz (Güler vd., 2015). Öyle ise, bu araştırma çerçevesinde, yaşadıkları topraklara kökense ve mekânsal olarak bağlı olan Türk öğrenciler ile kökense olarak bağlı oldukları toprakları terk edip de mekânsal olarak yaşadıkları toprakları yurt edinmeye çalışan mülteci öğrenciler için “vatan” olgusunun ne anlama geldiğinin tespiti, olgubilim deseni kullanılarak ortak ve farklı yönleri açısından değerlendirilecektir.

Çalışma grubu

Araştırmada amaca yönelik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Olgubilim desenine uygun olarak, vatan algıları hakkında metafor yolu ile bilgi sahibi olunacağı katılımcılar, Türk ve mülteci öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya Kahramanmaraş ve Niğde İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı beş farklı devlet okulunda öğrenim gören toplam 379 ortaokul öğrencisi katılmış, nitelikli veri elde edilemeyen 40 öğrenci araştırma kapsamından çıkarılarak, 339 öğrenci ile bu araştırma yürütülmüştür. Verilerin elde edildiği okulların tercih edilmesinde, mülteci öğrenci sayısının fazlalığı etkili olmuştur. Araştırma grubunun özellikleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin demografik özellikleri

Sınıf Düzeyi	Hukuki Statü	Cinsiyet		f	%
		K	E		
5.Sınıf	T.C.	30	24	54	16
	Mülteci	15	19	34	10
6.Sınıf	T.C.	24	25	49	14
	Mülteci	14	9	23	7
7.Sınıf	T.C.	30	27	57	17
	Mülteci	20	16	36	11
8.Sınıf	T.C.	41	20	61	18
	Mülteci	-	25	25	7
Toplam		174	165	339	100

Tablo 1’e göre araştırma grubunda toplam 339 öğrenci vardır. Bu öğrencilerden 5. Sınıf düzeyinde 88 (%26) öğrenci, 6. Sınıf düzeyinde 72 (%21) öğrenci, 7. Sınıf düzeyinde 93 (%28) öğrenci ve 8. Sınıf düzeyinde 86 (%25) öğrenci yer almaktadır. Öğrencilerin 125’i kız 96’sı erkek olmak üzere toplam 221’i T. C. vatandaşı, 49’u kız ve 69’u erkek olmak üzere toplam 118’i ise mültecidir.

Veri toplama aracı

Araştırmada öğrencilerin vatan kavramı ile ilgili algılarını metafor yolu ile öğrenmek için eksik bırakılmış metafor formu kullanılmıştır. Kılcan (2021)’in metafor çalışmaları ile ilgili alanyazında yer alan araştırmalara dayalı olarak geliştirmiş olduğu form, bu araştırmadaki vatan kavramına uyarlanmıştır. Bu formun ilk bölümünde öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, sınıf düzeyi,

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

hukuki statüleri) belirlemeye yönelik sorular, ikinci bölümde ise "Vatan.....gibidir/benzer. Çünkü....." şeklinde verilen eksik bırakılmış cümle yer almaktadır.

Verilerin toplanması ve analizi

Sayfa | 39

Araştırmada verilerin, mülteci öğrencilerin daha fazla olduğu okullarda toplanmasına dikkat edilmiştir. Araştırma izni (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu'nun 17.12.2021 tarihli ve 18 No.lu toplantı sayısı) alınan bu okullarda Türk ve mülteci öğrencilerden veri elde etme süreci de farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Gönüllü Türk öğrencilerine, araştırmanın amacı ve formu nasıl dolduracakları hakkında bilgi verilmiş, kişisel bilgilerinin gizliliği açısından duyulan hassasiyet dile getirilerek, forma düşüncelerini samimi bir şekilde yansıtılmaları istenmiştir. Gönüllü mülteci öğrencilerin için ise dil yetersizlikleri dikkate alınarak, okul idaresi ile görüşülmüş ve onların kendi sınıflarından farklı bir mekanda toplanmaları talep edilmiştir. Bu talep doğrultusunda okulların birinde programı boş olan teknoloji tasarım atölyesi, bir okulda boş bir sınıf, bir okulda veli-öğretmen görüşmesinin yapıldığı ve fotokopi makinesinin bulunduğu bir oda, diğer iki okulda ise rehberlik odası kullanılmıştır. Onlara da Türk öğrencilere yapılan açıklamaların aynısı, kendi ülkelerinden olup da Türkçeyi de iyi düzeyde bilen akranları tarafından yapılmıştır. Bu açıdan veri elde etme sürecinde mülteci öğrencilerle bir iletişim sorunu yaşanmamıştır.

Araştırma grubundan elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, elde edilen veriler arasında ilişkisel bir bütün kurulmasını ve verilerin anlamlı gruplara ayrılmasını sağlayan bir analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırma kapsamında, mevcut metafor formlarının içeriğinde yer alan, benzeyen (metaforun konusu), benzetilen (metaforun kaynağı) ve benzeyen ile benzetilen arasındaki bağıntı (metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki) dikkate alınarak çözümlenmiştir. Bu süreçte çeşitli nedenlerden (formun boş bırakılması, metafor yapılamaması gibi) dolayı bu çözümlenmenin yapılamadığı 40 form analizlere dâhil edilmemiş, 339 katılımcının formu değerlendirmeye alınmıştır. Sonraki aşamada, veri girişi yapılan metaforların uyumlu olabileceği kategoriler geliştirilmiş ve veri formları numaralandırılarak formlarda yer alan her bir metafor bir kategori alanı ile bütünleştirilmiştir. Bu işlem sonrasında ise güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Güvenirlik çalışmasında ise araştırmacılar tarafından değerlendirilen veri formları ve kategori alanlarının sıralandığı liste bir alan uzmanına teslim edilmiş ve aynı değerlendirme süreci alan uzmanı tarafından da gerçekleştirilmiştir. Alınan geridönütten sonra Miles ve Huberman (1994)'ın geliştirmiş olduğu formüle (Güvenirlik= Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) uygun olarak güvenilirlik hesaplaması yapılmış ve 317 formdaki görüş birliğine karşın 22 formdaki görüş ayrılığı dikkate alınarak $317/(317+21) \times 100 = \%94$ oranında bir güvenilirlik elde edilmiştir.

Bu araştırmada Türk ve mülteci öğrencilerin metaforları arasında bir karşılaştırma yapılması amaçlandığından, güvenilirlik çalışması sonrasında Türk ve mülteci öğrencilere ait formlar birbirinden ayrılmış ve her gruba ait form yeniden 1'den başlayarak numaralandırılmıştır (TÖ1, TÖ2, TÖ3,.... MÖ1, MÖ2, MÖ3,....gibi). Numaralandırılan formların içeriğinde yer alan metaforlar benzetilme yönü ile uyumlu olarak oluşturulan temalar altında kategorize edilerek istatistiksel olarak hesaplamalarının yapılabilmesi için SPSS 24 paket programında kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınma sırasında dikkat edilen özellik, öğrencilerin hukuki statülerine ilişkin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı iki

Baloğlu Uğurlu, N. ve Karaca, Ş. (2023). Vatan olgusunun zihinlerdeki imgesi: Türk ve mülteci öğrenciler ile yapılan karşılaştırmalı bir metafor araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14 (1), 31-53.*

DOI: 10.51460/baebd.1078630

sütun oluşturulmasıdır. Böylece, Türk ve mülteci öğrencilerden elde edilen vatan kavramı ile ilgili metaforlar aynı kategoriye sahip olsalar dahi farklı gruplar altında toplanarak karşılaştırmalarının yapılmasına fırsat tanınmıştır. Bir başka deyişle, bu yolla, Türk ve mülteci öğrencilerin vatan kavramı ile ilgili metaforlarının frekans ve yüzdelerini karşılaştırmak mümkün olmuştur.

Bulgular

Türk ve mülteci öğrencilerin vatan kavramı hakkında oluşturdukları metaforların frekansları

Araştırmada, analize dahil edilen 339 formdan vatan kavramı ile ilgili toplam 109 farklı metafor elde edilmiştir. Bu metaforların isimleri ve frekansları Tablo 2’de yer almaktadır:

Tablo 2.

Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforların frekansları

Metafor adı	f
Ev	55
Aile	27
Anne	27
Kalp	22
Can	18
Çiçek	11
Ağaç	9
Anne-baba/Ebeveyn	8
Arkadaş, yuva	7
Su	6
Cennet, güneş, kan	5
Anakucağı, bayrak, bahçe	4
Kuş, nefes, mıknaş, öğretmen	3
Akraba, defter, deniz, kardeş, özgürlük, toprak, emanet, mezar, göz, namus, hastane, okul, bağımsızlık, evlat/çocuk	2
Açılmış kafes, alın teri, cehennem, ağaç dalları, karpuz, park, patates kızartması, katman kayası, resim, çiçek bahçesi, kedi, ruh, çim, kırılmaz cam, rüya, amca, kırık vazo, sigara, dağ, kıyafet, sihir, ananas, köklü ağaç, silah, ana yüreği, değerli eşya, demir, kutsal kitap, şehit, şelale, asker, dokuma halı, lezzetli yiyecekler, şiir, aslan, dünya, lüks ev, ay, mantar, yağmur damlası, baba, elma şekeri, masa, yaşlı ağaç, yatak, yeni açan bir çiçek, bale, muz, yeni elbise, müzik, yıldız, bayram, gözlük, yiyecek, gül, nar, bilgisayar, zincir, harita, nehir, büyük ağaç, hayat, ordu, büyük şemsiye, hayat, organ, cam, kalem, orman, cami, oyuncak, kalem kutusu, altın, sevgi.	1

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğrencilerin vatan kavramına benzettikleri metaforlardan en sık tekrar edileni ev (n=55)’dir. Aile ve anne metaforları ise tekrar edilme sıklığı (n=27) ikinci sırada olan metaforlardır. Kalp (n=22), can (n=18) ve çiçek (n=11) ile diğer metaforların tekrar edilme sıklığı Tablo 2’de görülmektedir.

Araştırmada Türk öğrencilerin vatan kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforların frekansları Tablo 3'te yer almaktadır:

Tablo 3.

Türk öğrencilerin vatan kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforların frekansları

Metafor adı	f	%
Ev	45	20
Anne	22	10
Aile	21	10
Can	16	7
Kalp	14	7
Toplam	118	54

Tablo 3'e göre Türk öğrencilerin yarısından fazlasının (%54) vatan kavramı ile ilgili en sık tekrar ettikleri metafor ev (n=45), anne (n=22), aile (n=21), can (16) ve kalp (n=14)'tir.

Araştırmada mülteci öğrencilerin vatan kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforların frekansları Tablo 4'te yer almaktadır:

Tablo 4.

Mülteci öğrencilerin vatan kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforların frekansları

Metafor adı	f	%
Ev/lüks ev	11	9
Çiçek/yeni açan bir çiçek	9	8
Kalp	8	7
Ağaç/büyük ağaç/yaşlı ağaç	8	7
Aile	6	5
Anne	5	4
Bahçe/çiçek bahçesi	5	4
Toplam	50	44

Tablo 4'e göre mülteci öğrencilerin %42'sinin vatan kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforlardan en sık tekrar edilenleri ev (n=11), kalp (n=8), çiçek (n=9), ağaç (n=8), aile (n=6), anne (n=5) ve bahçe (n=5)'dir.

Türk ve mülteci öğrencilerin vatan kavramı hakkında oluşturdukları metaforların kategorileri

Araştırmada öğrencilerden elde edilen metaforlar toplam 17 kategori altında gruplandırılmıştır. Bu kategorilerden Türk öğrencilere ait olan metaforlar 13 kategoriye, mülteci olan öğrencilere ait metaforlar da 14 kategoriye aittir. Hem Türk hem de mülteci öğrencilere ait olan

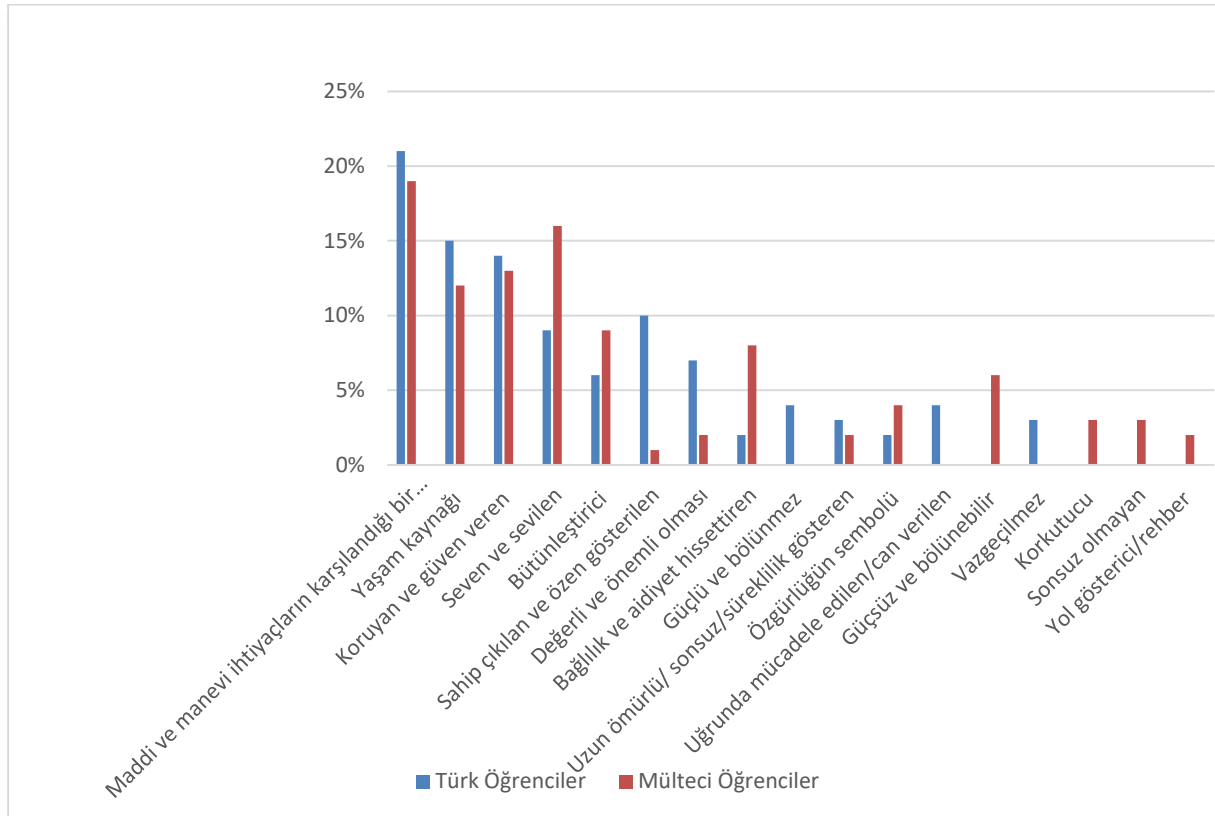

metaforların ortak kategori sayısı ise 10'dur. Bu tespite yönelik veriler Grafik 1 ve Tablo 5'te yer almaktadır:

Grafik 1.

Türk ve mülteci öğrencilerin metaforlarının yüzde oranlarının kategorilere göre dağılımı

Sayfa | 42

Grafik 1'e göre Türk ve mülteci öğrencilerin yüzde oranlarının hem daha fazla hem de birbirlerine yakın olduğu kategorilerin *maddi ve manevi ihtiyaçların karşılandığı bir yer*, *yaşam kaynağı* ile *koruyan ve güven veren* kategorilerinde yer aldığı görülmektedir. Bu kategorilerde Türk öğrenciler mülteci öğrencilere göre daha yüksek oranda metafora sahip olsa dahi, her iki grubun (mülteci öğrencilerde *seven ve sevilen* kategorisi de dahil) da kendi içlerinde en fazla bu kategorilerde metafor ürettikleri görülmektedir. Buna karşın farklılığın daha üst düzeyde görüldüğü kategoriler ise *seven ve sevilen* ile *bağlılık ve aidiyet hissettiren* kategorilerinde mülteci öğrencilerin lehine, *sahip çıkılan ve özen gösterilen* ile *değerli ve önemli olması* kategorisinde ise Türk öğrencilerin lehinedir. *Güçlü ve bölünmez*, *uğrunda mücadele edilen/can verilen* ve *vazgeçilmez* kategorilerinde mülteci öğrencilerin, *güçsüz ve bölünebilir*, *korkutucu*, *sonsuz olmayan* ve *yol gösterici/rehber* kategorilerinde ise Türk öğrencilerin metaforlarının olmadığı Grafik 1'de görülen bir diğer bulgudur.

Her kategoride Türk ve mülteci öğrencilerin hangi metaforları ne sıklıkta ifade ettikleri ile ilgili bulgu ise Tablo 5'te yer almaktadır.

Baloğlu Uğurlu, N. ve Karaca, Ş. (2023). Vatan olgusunun zihinlerdeki imgesi: Türk ve mülteci öğrenciler ile yapılan karşılaştırmalı bir metafor araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14 (1), 31-53.

DOI: 10.51460/baebd.1078630

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.

Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 5.

Türk ve mülteci öğrencilerin metaforlarının sayılarının kategorilere göre dağılımı

Metafor kategorileri	Metafor adları	
	Türk öğrenciler	Mülteci öğrenciler
1. Maddi ve manevi ihtiyaçların karşılandığı bir yer	Ev (27), aile (6), yuva (5), anne (3), cennet (2), anakucağı (1), ağaç (1), baba (1), şelale (1)=47	Ev (5), ağaç (2), deniz (2), nehir (1), cennet (1), öğretmen (1), aile (1), bahçe (2), hastane (1), yeni elbise (1), lüks ev (1), büyük ağaç (1), kalp (1), müzik (1), yatak (1)=22
2. Yaşam kaynağı	Kalp (13), can (6), su (5), kan (3), nefes (3), anne (2), hayat (1), anne-baba (1)=34	Kalp (6), can (2), kan (1), yiyecek (1), su (1), güneş (1), gözlük (1), ev (1)=14
3. Koruyan ve güven veren	Ev (12), anne (6), aile (4), anakucağı (3), arkadaş (2), yuva (1), anne-baba (1), asker (1), güneş (1)=31	Anne (3), öğretmen (2), ağaç (2), büyük şemsiye (1), anne-baba (1), okul (1), aile (1), şehit (1), hastane (1), cami (1), ev (1)=15
4. Seven ve sevilen	Anne (9), anne-baba (2), aile (2), arkadaş (1), can (1), kıyafet (1), ev (1), patates kızartması (1), ana yüreği (1), elma şekeri (1)=20	Çiçek (4), anne (2), anne-baba (2), arkadaş (1), okul (1), kalp (1), kedi (1), oyuncak (1), çiçek bahçesi (1), lezzetli yiyecekler (1), park (1), mantar (1), muz (1), ay (1)=19
5. Bütünleştirici	Aile (3), ağaç (2), rüya (1), karpuz (1), ev (1), kalem (1), zincir (1), defter (1), mıknaş (1), şiiir (1)=13	Aile (2), orman (1), dünya (1), mezar (1), bahçe (1), bayram (1), akraba (1), mıknaş (1), kalem kutusu (1), ev (1)=11
6. Sahip çıkılan ve özen gösterilen	Can (4), namus (2), emanet (2), kardeş (2), çiçek (2), evlat/çocuk (2), ev (1), kuş (1), arkadaş (1), değerli eşya (1), bağımsızlık (1), dokuma halı (1), ağaç dalları (1), bale (1)=22	Çiçek (1)=1
7. Değerli ve önemli olması	Can (5), bayrak (3), aile (2), toprak (2), anne (1), kalp (1), altın(1) =15	Göz (1), amca (1)=2
8. Bağlılık ve aidiyet hissettiren	Aile (2), ev (1), anne-baba (1), arkadaş (1)=5	Aile (2), ev (2), akraba (1), arkadaş (1), çim (1), göz (1), mıknaş (1), ruh (1)=10
9. Güçlü ve bölünmez	Ananas (1), kırılmaz cam (1), ordu (1), aile (1), aslan (1), nar (1), katman kayası (1), dağ (1), demir (1), sevgi (1)=10	
10. Uzun ömürlü/ sonsuz/sürekli gösteren	Güneş (2), köklü ağaç (1), organ (1), çiçek (1), toprak (1)=6	Ağaç (1), yaşlı ağaç (1), yağmur damlası (1)=3
11. Özgürlüğün sembolü	Kuş (1), açılmış kafes (1), cennet (1), bayrak (1)=4	Kuş (1), defter (1), bahçe (1), sihir (1), resim (1)=5
12. Uğruna mücadele edilen/can verilen	Özgürlük (2), alinteri (1), cennet (1), kutsal kitap (1), bağımsızlık (1), gül (1), ev (1)=8	

Baloğlu Uğurlu, N. ve Karaca, Ş. (2023). Vatan olgusunun zihinlerdeki imgesi: Türk ve mülteci öğrenciler ile yapılan karşılaştırmalı bir metafor araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14 (1), 31-53.*

DOI: 10.51460/baed.1078630

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

13. Güçsüz ve bölünebilir		Çiçek (3), kırık vazo (1), masa (1), kağıt (1), cam (1)=7
14. Vazgeçilmez	Aile (1), anne (1), ev (1), yuva (1), bilgisayar (1), sigara (1)=6	
15. Korkutucu		Cehennem (1), silah (1), kan (1), mezar (1)=4
16. Sonsuz olmayan		Yeni açan bir çiçek (1), ağaç (1), güneş (1) =3
17. Yol gösterici/rehber		Harita (1), yıldız (1)=2
Toplam	221	118

Tablo 5'te görüldüğü üzere her iki grubun metaforları üzerinden ortak oluşturulan kategorilerden metafor sayısı *en fazla* olan kategori *maddi ve manevi ihtiyaçların karşılandığı bir yer* kategorisi olup, bu kategoride Türk öğrencilerin 47 metaforu, mülteci öğrencilerin ise 22 metaforu vardır. Bu kategoride Türk (n=27) ve mülteci (n=5) öğrencilerin en fazla tekrar ettiği metafor “ev”dir. Öğrencilerin ev ve diğer metaforlarla ilgili ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Ev: ... *Çünkü her zaman vatana sığınırız* (TÖ-215). **Ev:** ... *Çünkü vatan da evim gibi barınabildiğim bir yerdir* (MÖ-46). **Ev:** *Çünkü evimizde kendimizi nasıl rahat hissediyorsak vatan da kendimizi aynı hissederiz* (MÖ-13). **Aile:** *Çünkü ailemle kendimi huzurlu hissederim. Vatanımda yaşarken de huzurlu hissederim* (TÖ-154). **Yuva:** *Çünkü içinde birçok insanı karşılıksız barındırıyor* (MÖ-42). **Şelale:** *Çünkü şelale nasıl güzel sesleriyle huzur verirse vatan da birçok imkânı ile huzur verir insanlara* (TÖ-48). **Cennet:** *Çünkü bizim için her imkân mevcuttur orada* (MÖ-96).

Türk ve mülteci öğrencilerin oluşturduğu bir diğer kategori ise *yaşam kaynağı* kategorisidir (Tablo 5). Bu kategoride toplam 48 metafor olup, 34 metafor Türk öğrenciler tarafından 14 metafor ise mülteci öğrenciler tarafından oluşturulmuştur. Bu kategoride hem Türk hem de mülteci öğrencilerin en fazla tekrar ettiği metafor “kalp”tir. Türk ve mülteci öğrencilerin kalp ve diğer metaforlarla ilgili doğrudan ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Kalp: ... *Çünkü kalbim olmazsa ölürüm. Vatan olmazsa da kötü olur her şey* (MÖ-110). **Kalp:** ... *Çünkü kalp en önemli organımızdır. Kalbimiz olmadan yaşayamayız. Vatanımız olmadan da yaşayamayız* (TÖ-149). **Can:** ... *Çünkü canımız olmazsa bizim bir önemimiz olmaz. Can bizim için neyse vatan da odur* (TÖ-93). **Kan:** *Çünkü kanımız olmadan yaşayamayız. ...Vatan ise bizim kanımız gibidir. O olmadan biz yaşayamayız* (TÖ-27). **Nefes:** *Çünkü nefes almazsak ölürüz. Vatan olmadan yapamayız* (TÖ-37). **Su:** ... *Çünkü su olmadan insan yaşayamaz. Vatan olmadan da yaşayamaz* (TÖ-64). **Anne:** *Çünkü bir çocuk annesiz yaşayamaz. Bir topluluk da vatansız yaşayamaz* (TÖ-192). **Anne-baba:** *Çünkü onlar olmasaydı biz olamazdık. Vatan da olmasaydı biz millet olamazdık* (TÖ-87). **Anne:** *Çünkü annemiz bizi bu dünyaya getirdi ve biz olmamızı sağladı. Vatan da bizim millet olmamızı, biz olmamızı sağlar* (TÖ-56).

Tablo 5'te yer alan ve toplamda 46 metaforun bulunduğu, bu metaforlardan 31 tanesinin Türk öğrenciler tarafından, 15 metaforun ise mülteci öğrenciler tarafından oluşturulduğu bir diğer kategori Baloğlu Uğurlu, N. ve Karaca, Ş. (2023). *Vatan olgusunun zihinlerdeki imgesi: Türk ve mülteci öğrenciler ile yapılan karşılaştırmalı bir metafor araştırması. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14 (1), 31-53.*

güvenli ve koruyucu yer kategorisidir. Bu kategoride Türk öğrenciler (n=12) “ev” metaforunu, mülteci öğrenciler (n=3) ise “anne” metaforunu daha sık tekrar etmişlerdir. Türk ve mülteci öğrencilerin bu kategorideki metaforlarla ilgili doğrudan ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Ev: ...Birlikte yaşadığımız, korkmadığımız bir yer olduğu için (MÖ-36). **Anne:** Çünkü o beni doğurdu ve büyüttü ve her zaman beni korudu (MÖ-31). **Öğretmen:** Çünkü çok sevip bize sahip çıkar (MÖ-29). **Aile:** Çünkü ailemizin yanında kendimizi çok güvende hissederiz (MÖ-112). **Şehit:** Çünkü onlar bizi koruyup kolladılar. Bizim haklarımızı korudular. Vatan da böyledir (MÖ- 51). **Ana Kucağı:** Çünkü ana kucağı gibi sizi güvende hissettirir (TÖ-161).

Türk (n=20) ve mülteci (n=19) öğrencilerin ürettikleri metafor sayısı açısından birbirlerine en yakın oldukları, toplamda ise 39 metaforun yer aldığı kategori *sevilen* kategorisidir (Tablo 5). Bu kategoride Türk öğrencilerin (n=9) en fazla “anne”, mülteci öğrencilerin (n=4) ise “çiçek” metaforlarını ürettikleri görülmektedir. Sevilen kategorisinde yer alan metaforlara ait alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Anne: Annemizi nasıl seviyorsak vatanda anne gibi sevimlidir. Vatan sevgisi karşılıksızdır anne sevgisi gibi (TÖ-143). **Çiçek:** ...Dünyadaki en güzel şeydir. Vatan da çiçek gibidir (MÖ-21). **Arkadaş:** Çünkü arkadaşımı çok severim. Vatanı da severim (MÖ-87). **Anne-baba:** Herkes anne babasını çok sever. Vatanı da anne babamız gibi severiz. Vatan aşkı başkadır (TÖ-81). **Can:** Çünkü canımızı çok severiz. Ona zarar gelmesini istemeyiz. Vatanı da severiz ve zarar görmesini istemeyiz (TÖ-160). **Ev:** Çünkü onu çok severiz. Başkasına vermek istemeyiz. Ona gözümüz gibi bakarız (TÖ-13). **Ay:**Benim gözümde vatan ay gibidir, güzeldir (MÖ-75).

Tablo 5’te toplam 24 metafor ile yer alan bir diğer kategori *bütünleştirici* kategorisidir. Bu kategoride Türk öğrencilerin 13 metaforu bulunurken, mülteci öğrencilerin ise 11 metaforu yer almaktadır. Bu kategoride hem Türk (n=3) hem de mülteci öğrenciler (n=2) en fazla “aile” metaforunu tekrarlamaktadır. Aşağıda yer alan ifadeler öğrencilerin metaforlarına ait doğrudan alıntılardır:

Aile: ...Çünkü içinde toplu halde bir arada beraber yaşarız. Vatanda beraber yaşamamızı sağlar (MÖ-6). **Ağaç:** ... Çünkü ağacın her dalındaki yapraklar insanlara benzer ve birlik beraberlik içerisindedirler. Ağacın bir yaprağı düşerse diğer yapraklar da düşer. Vatan da böyledir (TÖ-43). **Dünya:** ...Çünkü her şey var içinde. İyi de kötü içerisinde her şeyi barındırdığı için dünyaya benzetirim (MÖ-33). **Mezar:** ...Çünkü yakınlarımın olduğu bir yer, sevdiklerimin yanı olduğu için (MÖ-59). **Bahçe:** ...Çünkü kimi ağaçlar meyve verir kimisi vermez. Her şeyiyle bir bütündür. Beraber olmamızı sağlar (MÖ-40). **Mıknatıs:** ... Mıknatıs her şeyi çeker, toplar. Çekim gücü vardır. Vatan da herkesin toplu bir arada yaşamasını sağlar (TÖ-172). **Karpuz:** ... Çünkü dışında kat kat kabukları vardır yani bütündür. İçinde farklı farklı çekirdekler vardır. Siyah, sarı, beyaz aynı bizim insanlarımız gibi hepsi vatanda bir arada yaşıyorlar (TÖ-201). **Şiir:** ... İçerisinde birçok farklı duyguları, kelimeleri barındırır ve birleştirir. Sonucunda şiir oluşur. Vatan da böyledir. İçerisindeki farklılıkları birleştirir (TÖ-107). **Kalem Kutusu:** ... Çünkü kalem kutumun içerisine her şey koyabilirim. Tüm kalemlerimi bir arada tutar. Vatan da kalem kutusu gibidir. Bizleri bir arada tutar (MÖ-61).

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Türk ve mülteci öğrencilerin toplam 23 metafora sahip olduğu metafor kategorisi *sahip çıkılan ve özen gösterilen* kategorisidir. Bu kategoride Türk öğrencilerin 22 metaforu varken, mülteci öğrencilerden ise sadece 1 tane metafor oluşturulmuştur (Tablo 5). Türk öğrencilerin en fazla “can” (n=4) metaforunu, bir mülteci öğrencinin ise “çiçek” metaforunu oluşturduğu bu kategoride yer alan metaforlara ait doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Can: ...Çünkü kendi canımıza sahip çıkmamız gerekir. Vatana da sahip çıkmamız gerekir (TÖ-217).
Emanet: ... Vatan da emanet gibidir. Onu korumalıyız ve ona sahip çıkmalıyız (TÖ-59). **Kardeş:**...Çünkü vatani da kardeşimiz gibi koruyup sahip çıkmalıyız ki vatanımızdan başka vatanlara gitmeyelim (TÖ-176). **Kuş:** ...Çünkü elimizden bir defa uçup gittiği zaman onu bir daha alamayabiliriz. Mesela kuş bir defa elimizden uçtuğu zaman bir daha geri gelmez. O yüzden vatana sahip çıkmalıyız (TÖ-123). **Değerli Eşya:** ... Onu ne kadar kollarsan yani sahip çıkarsan o kadar güvende olur (TÖ-203). **Evlat:** ... Evlat iyi olsun diye her şeyine dikkat edilir. Ona zarar gelmesi engellenir. Vatana da ilgi ve saygı duymalıyız (TÖ-115). **Dokuma Halı:** ... Çünkü her şekil özenle dokunur. Vatani Türk halkı özenle geliştirmiştir. Halıdaki her emek gibi vatandaşların da vatanda emeği vardır. Herkes gelişmesine yardım eder (TÖ-20). **Çiçek:** ...Vatan çiçek gibidir. Çiçeğe bakınca büyür, gelişir, güzelleşir. Vatan da öyledir. Ona iyi bakmalıyız (MÖ-118).

Tablo 5’te *değerli ve önemli* kategorisinde Türk öğrencilerin 15 metafor, mülteci öğrencilerin ise 2 metafor olmak üzere toplam 17 metaforun yer aldığı görülmektedir. Türk öğrencilerin (n=5) en fazla “can”, mülteci öğrencilerin (n=1) ise “göz” ve “amca” (n=1) metaforunu tekrarladıkları bu kategoriye ait doğrudan metafor alıntıları aşağıda yer almaktadır:

Can: ...Canımız bizim en önemli varlığımızdır. Vatan canımız gibidir. Onun gibi önemlidir (TÖ-223). **Bayrak:** ... Çünkü pahası biçilemez bir değere sahiptir. Vatan da çok değerlidir (TÖ-122). **Aile:** ...Ailemiz nasıl kıymetliyse vatan da o kadar kıymetlidir. Değerini bilmek lazımdır (MÖ-74). **Altın:**...Çünkü çok değerlidir (TÖ-221). **Anne:** ...Çünkü anne dünyadaki en değerli varlığımızdır. Vatan da annemiz gibi değerlidir (TÖ-133). **Kalp:** ...Çünkü kalp en önemli organımızdır. O olmadan vücut işleyemez. Vatan da kalp gibidir (TÖ-8). **Toprak:**...Çünkü azaldıkça değerlenir (TÖ-219).

Türk ve mülteci öğrencilerin toplam 15 metafor ürettikleri *bağlılık ve aidiyet hissettiren* kategorisinde metaforların 5’i Türk öğrencilere ait iken 10’u ise mülteci öğrencilere aittir (Tablo 5). Türk öğrencilerin (n=2) “aile”, mülteci öğrencilerin (n=2) ise “aile” ve “ev” metaforlarını tekrarladıkları bu kategoriye ait doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Mıknatıs: ...Vatan da mıknatısa benzer. Ona ait hissedersin ve seni çeker (TÖ-79). **Ev:** ...Evimiz bize aittir. Biz de evimizde yaşarız. Bu nedenden dolayı evimizden başka bir yere gidemeyiz. Vatan da ev gibidir oraya aitiz biz (TÖ-134). **Akraba:** ...Hep yanımda ve bir parçam olduğu için bir bağlılık hissedirim. Vatan da bu nedenle akrabam gibidir (MÖ-32). **Göz:** ...Görmesek de bize ait olduğunu biliyoruz. Vatan da böyledir görmesek de ait hissederiz (MÖ-17). **Aile:** ...Aramızda bir bağ olduğu için. Vatanla da aileme olduğu gibi bir bağ vardır (MÖ-23).

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Vatan kavramına ait metaforların yer aldığı bir diğer kategori ise *güçlü ve bölünmez* kategorisidir. Bu kategorideki 9 metaforun da Türk öğrencilere ait olduğu Tablo 5'te görülmektedir. Aşağıda, öğrencilerin bu kategorideki metaforlara ait alıntılarını yer almaktadır:

Sayfa | 47

Aslan: ... Çünkü güçlü bir vatanımız var. Eğer öyle olmasaydı 15 Temmuz'da yenilirdik. O yüzden daima aslan gibi güçlü olmalıdır (TÖ-198). **Ordu:** ... Ordu en güçlü şeydir. Vatan da güçlüdür ordu gibi (TÖ-151). **Dağ:** ... Çünkü dağ gibi bölünemez (TÖ-66). **Demir:** ... Çünkü kırılmaz ve değerlidir, güçlüdür. Vatan da bunun gibidir (TÖ-75).

Türk ve mülteci öğrencilerin metaforlarının gruplandırıldığı bir diğer kategorinin *uzun ömürlü/sonsuz* kategorisi olduğu görülmektedir (Tablo 5). Bu kategoride yer alan metafor sayısı toplam 9 tane olup bunların 6'sı Türk, 3'ü ise mülteci öğrencilere ait olan metaforlardır. Öğrencilerin sonsuz kategorisinde yer alan metaforlara ait doğrudan alıntılarını aşağıda yer almaktadır:

Güneş: ...Güneş de hiç sönmez hep var olacaktır vatan gibi (TÖ-152). **Yaşlı Ağaç:** ...Birlikte olunup uzun süre yaşanan bir yer olduğu için. Vatan da uzun süre yaşanılabilir bir yerdir (MÖ-63). **Toprak:** ...Toprak üzerinde uzun süre yaşadığımız asla son bulmayan bir yer gibidir. Vatan da toprak gibi hep var olur (TÖ-211). **Köklü Ağaç:** ...Çünkü vatanın kökleri çok geçmişe dayanır. Vatan da köklü ağaç gibi uzun ömrü vardır (MÖ-92).

4 metaforun Türk öğrenciler, 5 metaforun ise mülteci öğrenciler tarafından üretildiği diğer bir kategorinin *özgürlüğün sembolü* olarak adlandırıldığı Tablo 5'te görülmektedir. Öğrencilerin özgürlüğün sembolü kategorisinde değerlendirilebilecek metaforlarına ilişkin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Cennet: ... Çünkü cennet gibi vatanda da istediğimiz her şeyi yapabiliriz (MÖ-55). **Bayrak:** ...Çünkü bayrak özgürlüğü simgeler. Vatan da özgürlüğü simgeler (TÖ-167). **Resim:** ...Çünkü resim çizerken özgürüm ve her şeyi çizebilirim. Vatanımdayken de böyleyimdir (MÖ-93). **Açılmış Kafes:** ... Çünkü özgürlüğü ifade ediyor. Kendimi vatanımda özgür hissediyorum (TÖ-112).

Tablo 5'te vatani uğruna mücadele edilen kategorisinde değerlendiren 8 metaforun tamamı Türk öğrencilere aittir. Bu metaforlardan birkaçı aşağıda yer almaktadır:

Özgürlük: ... Hiç kimseyle paylaşmayı sevmem. Kimsenin elimden almasına izin vermem (TÖ-181). **Alın Teri:** ...Emeğin karşılığının alınması ve başarıya ulaşmak için alın teri dökersin. Bugünlere atalarımızın alın teri ile mücadeleleri ile gelmiştir. Vatan da alın teri gibi mücadele sonucu var olur (TÖ-118). **Cennet:** ...Cennet de vatan gibi kazanılması zordur. Biz bu vatani çok zor kazandık. İkisi için de çaba göstermek lazım (TÖ-165). **Kutsal Kitap:** ... Kutsal kitap bir hazine gibidir. Vatanını seven insan vatani için her şey uğruna savaşır. Onu kaybetmek istemez. Bir hazine gibi korur saklar (TÖ-2).

Güçsüz ve bölünebilir kategorisi vatana ait 7 metaforun yalnızca mülteci öğrenciler tarafından üretildiği bir kategoridir (Tablo 5). Bu metaforlarla ilgili alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kırılmış Vazo: ... Çünkü kırık vazo gibi vatan da kırılıp parçalanabiliyor (MÖ-104). **Masa:** ...Sağlam zannetsek de çabuk zarar görebiliyor. Masayı da sağlam zannederiz ama zarar görebilir (MÖ-48). **Kâğıt:** ... Çünkü kâğıt kesilip çok çabuk bölünebiliyor ve bir daha birleşmiyor. Vatan da öyledir (MÖ-34). **Cam:** ... Çünkü vatan da cam gibi kırılıp parçalanabilir (MÖ-50). **Çiçek:** ... Çünkü çiçek çok güzel olmasına rağmen üzerine basıp geçilebilir. Vatan da böyle güçsüzdür (MÖ-42). **Defter:** ... Sayfaların içerisinde sevdiğim şiirler yazabilirim ama gelip başkaları yırtabilir (MÖ-79).

Katılımcıların toplam 6 metafor üretip de metaforların tamamının Türk öğrencilere ait olduğu diğer kategori ise *vazgeçilmez* kategorisidir (Tablo 5). Öğrencilerin ürettikleri metaforlarla ilgili alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Yuva: ... Çünkü yuvamızdan vazgeçemeyiz ve yine oraya döneriz (TÖ-169). **Aile:** ... Çünkü ailemizi bırakamayız. Vatan da bırakılmaz (TÖ-101). **Anne:** ...Çünkü annemiz bizim her şeyimizdir ve bizi bırakmaz. Biz de onu bırakamayız. Vatanda bizim her şeyimizdir. Onu bırakamayız (TÖ-144). **Bilgisayar:** ... Çünkü oynadıkça oynayasın gelir. Hiç bıkmazsın. Bilgisayara bir kere bağlı olduğun zaman bir daha bırakmazsın. Vatan da bilgisayar gibidir asla vazgeçmek istemezsin (TÖ-174). **Sigara:** ... Çünkü bırakmak zordur (TÖ-23).

Tablo 5'te görüldüğü üzere, öğrencilerin en az metafor ürettikleri kategoriler ise *korkutucu* (n=4), *sonsuz olmayan* (n=3) ve *yol gösterici/rehber* (n=2) olup bu metaforları üreten öğrencilerin tamamının mülteci öğrenciler olduğu görülmektedir. Onların ürettikleri metaforlarla ilgili ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Cehennem:Çünkü cehennem çok kötü ve korkunç bir yerdir. Vatanda da savaş var cehennem gibi (MÖ-90). **Silah:** ... Çünkü vatanda savaş ve silahlar var. O yüzden korkarım (MÖ-57). **Mezar:** ...Çünkü bütün insanlar vatanda ölür (MÖ-112). **Kan:** ...Çünkü kandan korkulur. Vatanımda, geldiğim yerde çok kan var. Herkes ölüyor (MÖ-2). **Yeni Açılmış Bir Çiçek:** Çünkü onun gibi doğup büyüyor ve sonra da ölüyor (MÖ-38). **Ağaç:** ... Çünkü ağaç mevsimi gelince çiçek açıp yeşillenir, sonbaharda yaprakları dökülür. Vatan da böyledir. Büyür, güzelleşir ve sonra da dağılır (MÖ-22). **Güneş:** ...Vatanım hep parlıyor Güneş gibi. Ama savaş olunca çok karanlık (MÖ-25). **Harita:** ... Çünkü harita ile karışık olan yerde yön bulabilirim. Vatan da yol gösterir bize. O varsa kaybolmayız (MÖ-47). **Yıldız:** ...Çünkü yıldız her yerde her zaman görebiliriz. Karanlıkta yolumuzu bulmayı sağlar. Vatan da yolumuzu bulmamızı sağlar (MÖ-88).

Tartışma ve Sonuç

Türk ve mülteci öğrencilerin vatan kavramına yönelik metaforlarının tespit edildiği ve karşılaştırıldığı bu çalışmada, oluşturdukları metaforlara uygun olarak vatan kavramı, hem Türk hem de mülteci öğrenciler için en fazla *maddi ve manevi ihtiyaçların karşılandığı yer* anlamına gelmektedir. Bu sonucun alanyazında karşılık bulduğunu söylemek mümkündür. Vatan kavramı tanımlanırken, millet kavramı ile bütünleşik bir hâl aldığı ve milletin geçmişten bu yana süregelen birtakım maddi ve manevi

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

gereksinimlerinin “vatan” olgusu üzerinden karşılandığı görülmektedir (Öner, 2008, Akt. Elban, 2015). Nitekim öğrencilerin ürettiği metaforlarda (ev, aile, yuva gibi) da hem temel yaşam ihtiyaçlarını giderebilecekleri hem de psikolojik anlamda rahatlayabilecekleri mekanlar vatan kavramı ile özdeşleştirilmiştir. Alanyazında ise yine bu bulgu ile benzerlik gösteren sonuçlara ulaşılmıştır. Gömleksiz ve Öner (2016) yaptıkları araştırmada 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin vatan kavramına yönelik metaforik algıları arasında en fazla ev ve aile metaforlarının olduğu ve bu metaforlara *koruyuculuk* ve *yardımlaşmak* anlamını yükledikleri görülmektedir. Er Türküresin (2018) ise çalışmasında ortaokul öğrencilerinden elde ettiği metaforların daha çok, onların *barınma ihtiyacını karşılayacak bir ev*, onları *koruyacak bir anne ya da dayanışmayı sağlayacak bir aile* olarak tespit edildiğini yansıtmaktadır. Sağdıç ve İlhan (2018) ise vatan kavramı ile metaforik algının tespitini Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırmada da yine araştırma grubu tarafından üretilen metaforların dörtte üçü *yaşamsal bir gereksinim* ile *duygusal bir alan* olarak atıfta bulunulan vatan kavramına yöneliktir. Sözü edilen araştırmalarda Türk öğrencilerin vatan ile ilgili oluşturmuş oldukları metaforların bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik gösterdiği açıktır. Ancak bu araştırmada farklı olan boyut, mülteci öğrencilerin vatan kavramına yönelik metaforlarının hangi zihinsel imge ile karşılandığıdır. Her ne kadar evrensel bir değer olan vatan her iki grubun büyük bir oranı için duygusal bir bağ kurdukları ve kendileri için güvenli bir liman olarak gördükleri bir yer olsa da, Türk öğrencilerin oluşturmuş oldukları yüksek oranda paya sahip vatanın güçlü, bölünmez, süreklilik gösteren, sahip çıkılan, uğruna mücadele edilen, vazgeçilmez gibi özelliklerine yönelik metaforları, mülteci öğrencilerin metaforlarında karşılık bulamamaktadır. Daha sonra tartışılacak olan bu sonuçlar aslında her iki grup açısından algısal olarak geçmiş yaşantılarına dayalı bir farklılığı ortaya koymaktadır. Vatanını terk eden mülteci gruplar kendi tecrübelerine dayalı olarak vatan kavramını *güçsüz, bölünebilir, sonsuza kadar sürmeyen* olarak genelledebilirler. Üstelik farklı nedenlerle de olsa ebeveynlerinin kararı ile kendi topraklarını bırakarak başka bir ülkeye sığınmış bu çocuklar için *kendi vatanına sahip çıkmak, uğruna mücadele etmek* ya da *vazgeçmemek* de bir anlam ifade etmeyebilir. Bu motivasyonun gerçekleşmesi aidiyet ile yakından ilişkilidir. Göçmenlerde aidiyet duygusunun yoksunluğunun onlarda psikolojik ve davranışsal yansımalarının görüldüğü bir gerçektir. Doğup büyüdükleri ve içerisinde yaşadıkları fiziksel ve sosyal çevrenin yoksunluğu onlarda güvensizlik duygusu oluşturur (Göhler, 1990’dan aktaran Ilgar ve Coşgun Ilgar, 2015) ve sahip olduğu varlıkları da birgün kaybedebilecekleri hissiyatına sahip olabilirler.

Araştırmada her iki grubun vatanın *yaşam kaynağı* olduğu, *sevildiği ve koruyucu ve güvenli bir yer* olduğuna yönelik atıflarda bulunan metaforlar da ürettikleri görüşmüşlerdir. Bu sonuç, vatan kavramının evrensel bir özelliğe sahip olduğunun kanıtıdır. Her insan vatanını kendisi için yaşamsal öneme sahip ve çok değerli olarak görebilmektedir. Nitekim bu gerçeği, alanyazında yer alan vatan metaforları ile ilgili bazı araştırmalarda (Gömleksiz ve Öner, 2016; Palavan ve Kozaner Yenigül, 2021; Sağdıç ve İlhan, 2018) görmek mümkündür.

Araştırmada Türk öğrenciler için vatan *sahip çıkılan ve özen gösterilen, güçlü ve bölünmez, uğruna mücadele edilen ve vazgeçilmez* bir özelliğe sahipken mülteci öğrencilerin vatanın bu özelliklerine yönelik algılarının minimum düzeyde kaldığı görülmüştür. Bu sonuç, mülteci öğrencilerin kendi ürettikleri metaforlardaki vatan algılarının hangi perspektifte zayıf kaldığını yansıtmakla birlikte, Türklerin mülteciler hakkındaki birtakım kalıp yargılarını da desteklemektedir. Nitekim alanyazında yer alan araştırmalarda Türklerin mülteciler hakkındaki özellikle de “vatana sahip çıkılması” ve “uğruna

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Sayfa | 50

mücadele edilmesi” bağlamında değerlendirilebilecek olumsuz söylemleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yapılan bir araştırmada üniversite öğrencisinin “.....gitsinler kendi ülkelerinde savaşsınlar biz 15 Temmuz’da nasıl ölüm pahasına sokaklara döküldüysek onlarda gitsin savaşsın.” (Çakırer Özservet ve Yurtsever, 2017) ve “... benim ülkemde savaş olsa bir yere kaçmam savaşırım. Toprağım için bayrağım için savaşırım” (Güney ve Konak, 2016) şeklindeki ifadeleri, ya da diğer bir araştırma anketinde katılımcıların %89’unun “Suriyelilerin kendi ülkelerinde savaşmaları gerektiği” ifadesini desteklemeleri (Tümeğ, 2018) bu örneklerden birkaçıdır. Oysa mülteci öğrenciler açısından vatanları hakkında bu kategorilerde metafor üretmemelerinin nedeni, onların yaşadıkları savaş ve bunu bir sonucu olarak da *aidiyetsizlik* olabileceği düşünülmektedir. Nitekim savaşların insanları temel haklarından mahrum bırakması onların mekansal aidiyetlerini azaltabilmektedir. İnsanların yaşadıkları savaşlardan can, mal ve namuslarını kurtarmak için kaçmaları, onların geriye dönüp bakmalarına mani olmaktadır. Öztürk Demirbaş ve diğerleri (2018)’nin yapmış oldukları araştırmada geçici koruma altındaki Suriyeli katılımcıların %11’i vatanlarına olan aidiyetsizliklerini bu nedenlerden dolayı dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra, savaş mağduru ailelerin özellikle genç kuşakları “güne odaklı” yetiştirmesi ve onları daha iyi yaşam koşullarına sahip yerlerde geleceklerini kurma telkininde bulunmaları da bu durumun temel nedenlerinden biri olabilmektedir (Topdemir Koçyiğit, 2016 ; Yıldırım Yücel, 2019).

Araştırmada Türk ve mülteci öğrenciler *güçsüz ve bölünebilir, korkutucu, sonsuz olmayan ve yol gösterici/rehber* kategorisinde de farklılıklar göstermişlerdir. Bu kategorilerde Türk öğrenciler metafor üretmezken, mülteci öğrencilerin %10’undan fazlasının metafor üretmesi manidardır. Bu sonuç, mülteci öğrencilerin vatan algılarındaki korku ve güvensizliğin bir göstergesidir. Göç ettikleri ülkede yaşadıkları zulüm ve korkular, onların vatana dair algılarını olumsuz etkilemiş ve gerek mekansal gerekse toplumsal anlamda yaşanmış korku ve parçalanmışlığı bu şekilde metaforik olarak yansıtmışlardır. Alanyazında yapılan araştırmalarda, mülteci söylemlerinin büyük çoğunluğunda bu duygular dile getirilmektedir. Savaşın neden olduğu can ve mal kayıpları, fiziksel çevrenin yerle bir edilmesi, aile bireylerinin ve akrabaların dağılması mültecilerin vatan algısını ev sahibi toplumdan farklılaştırmaktadır. Vatani *evi* olarak görüp de o evde yaşayan annesi, babası ya da kardeşleri dağıldığı için vatanının *bölünmez* olmadığını düşünen, ölen kızını misafir olduğu ülkede toprağa verip de onu bırakıp kendi ülkesine dönemediği için vatani *sonsuz* görmeyen mülteciler (Yıldırım Yücel, 2019) bu toplumda az değildir. Üstelik savaşın ortasında en yakınlarını kaybeden ve kendi yolunu bulamayan bir insan için “özlemine çektiği vatan” aslında bir *yol gösterici/rehber* konumundadır.

Öneriler

Her ne kadar geçmiş yaşantılara dair psikolojik travmaları atlatmada psikolojik destek önemli ise de, eğitim kurumlarında gerçekleştirilen öğretim faaliyetlerinin öğrencilerin sahip oldukları düşünce sistemlerini ve kalıp yargılarını değiştirebileceği bir gerçektir. Bu araştırmada vatan kavramı ile ilgili ortaokul öğrencilerinin metaforları tespit edilip, Türk ve mülteci öğrenciler açısından farklılıkları ortaya koyulmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak;

- Öğrencilerdeki vatan algısını olumlu yönde etkileyecek metaforlar öğrenme ortamında kullanılmalıdır. Örneğin; anne metaforu onun “biricik, tek, eşsiz” özelliğine vurgu yapılarak öğrencilerin vatan algısını güçlendirebilir.
- Vatan kavramı öğrencilerin soyut düşünme sistemlerinden bağımsız olarak yapılandırılabilir. Vatanın somut gerçekliğine dair bilgiler onun olumlu yönleri pekiştirilerek kazandırılabilir. Edebi eserler, görsel sanat ürünleri ya da belgesel gibi medya yapıtları bu amacı gerçekleştirmek üzere kullanılabilir. Böylece öğrencilerin vatana yönelik düşüncelerinin yalnızca bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal boyutta da geliştirilmesi sağlanabilir.
- Vatana her öğrenci tarafından olumlu bir anlam yüklenmesi için onların öğrenme ortamlarında sosyal etiketlemelerinin artırılması gerekir. Bunun için onların ortak bir paydada buluşmasına yönelik aktif öğrenme yöntemleri gerçekleştirilebilir. Bu aktivitelerde öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade edebilmelerine fırsat tanınırken aynı zamanda empati duyguları da geliştirilebilir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma ortaokul öğrencileri ile birlikte çalışılmış nitel bir araştırmadır. Elde edilen veriler eksik bırakılmış metafor formu ile sınırlıdır. Öğrencilerin vatan kavramına yönelik algılarının oluşturdukları metaforları üzerinden daha derinlemesine öğrenilebilmesi için bireysel ya da küçük gruplarla yüz yüze görüşmeler de gerçekleştirilebilirdi. Araştırma grubu yaşadığı yer ve demografik özellikleri bakımından da daha geniş kapsamda ele alınabilirdi.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Avcı, A. A., İbret, B. Ü. ve Karasu Avcı, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 16(4), 1558-1574.
- Castelli, F. (2018). Drivers of migration: why do people move?. *Journal of Travel Medicine*, 2018, 1–7. doi: 10.1093/jtm/tay040.
- Çakırer Özservet, Y. ve Yurtsever, B. (2017). Göçmenlere yönelik önyargı araştırması. *Uluslararası göç ve toplumsal uyum araştırmaları serisi. 1*. DOI:10.13140/RG.2.2.15982.92488.
- Çakran, Ş. ve Eren, V. (2017). Mülteci politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye karşılaştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 1-30.
- Çifçi, T. ve Dikmenli, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin vatan algısı ve geçmişe dönük değişimi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, 11(3), 847-860. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9286>.
- Demirok, G. (2019). *Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin bağımsızlık ve vatanseverlik değerlerinin kazandırılmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Elban, M. (2015). Tarih eğitimi ve vatanseverlik üzerine bazı düşünceler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3), 1302-1319.
- Er Türküresin, H. (2018). Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarının metafor yoluyla belirlenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 30-41.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Gömlüksiz, M. N. ve Öner, Ü. (2016). Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin metaforik algıları. *Electronic Turkish Studies*, 11(2), 1409-1420.
- Güler, A., Halicioğlu, M. B. ve Taşğın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Seçkin Yayıncılık.
- Güneş, C. ve Tezcan R (2021). Metafor nedir, ne değildir?. B. Kılcan (Ed.), *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi* (2. Baskı) içinde (s. 1-14). Pegem Akademi.
- Güney, Ü. ve Konak, N. (2016). Bolu'da Suriyeli ve Iraklı sığınmacılar: Milliyetçilik, erillik ve vatandaşlık temelinde öteki algısı. *Alternatif Politika*, 8(3), 505-535.
- İlgar, M. Z., ve Coşgun İlgar, S. (2015). Göç ve göçmenliğin psikolojik yansımaları (Vatansız vatandaş olmak). *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu 2015*, 159–177. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- İçduygu, A. ve Toktaş, S. (2002). How do smuggling and trafficking operate via regular border crossings in the Middle East? Evidence from fieldwork in Turkey. *International Migration*, 40(6), 27-54.
- Karagözoğlu, N. (2018). Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasında kadın kahramanların yaşam öykülerinin kullanılması. *IJOFE*, 4(2), 97-110.
- Karataş, İ. (2020). Türkiye'nin vatandaşlık politikalarının öteki algısındaki rolünü Suriyeli mülteciler üzerinden düşünmek. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 50, 17-42.
- Kartal, B., ve Başçı, E. (2014). Türkiye'ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 275-299.
- Kılcan, B. (2021). Eğitim bilimlerinde metaforların veri toplama aracı olarak kullanılması, örnek bir uygulama. B. Kılcan (Ed.), *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi* (2. Baskı) içinde (s.89-108). Pegem Akademi.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2018. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.

Baloğlu Uğurlu, N. ve Karaca, Ş. (2023). Vatan olgusunun zihinlerdeki imgesi: Türk ve mülteci öğrenciler ile yapılan karşılaştırmalı bir metafor araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14 (1), 31-53.

DOI: 10.51460/baebd.1078630

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 31-53.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 31-53.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Özdemir, K. (2017). Tarih dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches, 4*, 240-257.
- Özkan, R. ve Taşkın, M. A. (2014). İlköğretim öğrencilerinin vatan olgusuna ilişkin algılarının belirlenmesi. *Tarih Okulu Dergisi, 7*(17). 889-906.
- Özpolat, V. (2018). *Zorunlu göçler ve doğurduğu sosyal travmalar*, Hegem Yayınları.
- Öztürk Demirbaş, Ç., Dikmenli, Y. ve Gafa, İ. (2018). Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriyelilerin vatan algısına ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (SBAD), 13*(2), 253-266.
- Palavan, O., ve Kozaner Yenigül, Ç. (2021). Elementary and middle school students’ perception of homeland through metaphors. *European Journal of Educational Research, 10*(2), 607-618. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.10.2.607>.
- Ren Z., Guo J. & Yang, C. (2020). Loss of homeland: a qualitative study of the changes in perception of relocated Sichuan earthquake survivors with posttraumatic stress disorder. *BMC Psychiatry, 20*(1), 2-11. <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02789-5>.
- Sağdıç, M. ve İlhan, G. O. (2018). Metaphoric perceptions of Social Studies teacher candidates on the homeland concept. *International Journal of Geography and Geography Education, 38*, 104-118.
- Saito, M. (2009). Searching for my homeland: Dilemmas between borders. Experiences of young Afghans returning “home” from Pakistan and Iran. *Afghanistan Research and Evaluation Unit Synthesis Paper Series*, UNHCR.
- Sözer, M. A. (2019). Göç, toplumsal uyum ve aidiyet, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(28), 418-431.
- Sütçü, T. (2020). Yahya Kemal’in eserlerinde vatan ve vatanseverlik. *Journal of History School, 47*, 2684-2717.
- Taşdemir, N. ve Öner Özkan, B. (2016). Türk kimliği içerikleri: Sosyal psikolojik bir yaklaşım. *Türk Psikoloji Yazıları, 19*(38), 35-49.
- Topdemir Koçyiğit, O. (2016). Savaşın torunları: Travmatik belleğe kuşaklar ötesi bir bakış. *Mobile Culture Studies. The Journal, 2*, 31-53.
- Toprak, E. (2021). Olgubilim (fenomonoloji). M. Çelebi (Ed.), *Nitel araştırma yöntemleri* (1. Baskı) içinde (s. 32-37). Pegem Akademi.
- Tümeğ, D. (2018). *Türk halkının Suriyeli sığınmacı / mülteci algısı*. Türksam Yayınları.
- Yavuz, İ. (2018). Sosyal Bilgiler derslerinde vatanseverlik değerinin öğretimi konusunda farklı ülke uygulamaları. *Araştırma ve Deneyim Dergisi (ADEDER), 3*(1), 17-31.
- Yazgan, Ç. Ü. (2007). Osmanlıdan Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar vatan anlayışı. *Eğitim Dergisi, 14*, 45-54.
- Yıldırım Yücel, z. (2019). *Ulus devlet, mültecilik ve menşe ülkeye geri dönüş: Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteciler* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E. ve İyem, C. (2017). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *Bilgi, 35*, 107-126.